

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА: СУЧАСНІ ТА ІСТОРИЧНІ КОНТЕКСТИ, КОМПАРАТИВНІ РЕТРОСПЕКЦІЇ

<https://doi.org/10.15407/uhj2023.01.005>
УДК 94(477):355.1 «2022»

Андрій ХАРУК

доктор історичних наук, професор,
професор кафедри гуманітарних наук
Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного (Львів, Україна)
andrij.kharuk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3459-1657>

СЛОБОЖАНСЬКА НАСТУПАЛЬНА ОПЕРАЦІЯ: ПЕРЕДУМОВИ І ПЕРШИЙ ЕТАП (6—12 вересня 2022 р.)

Мета статті — відтворення ходу подій першого етапу Слобожанської наступальної операції українських військ, який тривав з 6 до 12 вересня 2022 р. **Новизна роботи** полягає у тому, що у вітчизняній історіографії ця тема не була досліджена. **Методологія дослідження** базується на залученні широкого кола офіційних і неофіційних джерел, застосуванні проблемно-хронологічного методу, методу аналізу та синтезу. **Основні результати.** Початку Слобожанської наступальної операції передувала кампанія з дезінформації противника щодо планів українського командування, внаслідок якої росіяни перекинули частину своїх військ із Харківської обл. на Херсонщину. Це створило сприятливі умови для наступу, який розпочався 6 вересня 2022 р. в районі Балаклії. Наступ будувався на взаємодії важких (танкових і механізованих) підрозділів з легкими моторизованими рейдовими групами за активної підтримки далекобійної артилерії та реактивних систем залпового вогню. Після прориву ворожої оборони танковими й механізованими підрозділами успіх розвивали мобільні рейдові групи. Таке комбінування зусиль дало українським військам можливість за короткий час досягти суттєвого результату. До 12 вересня 2022 р. вони звільнили всю окуповану частину Харківської обл. на захід від

Цитування: Харук А. Слобожанська наступальна операція: передумови і перший етап (6—12 вересня 2022 р.). *Український історичний журнал*. 2023. № 1 (568). С. 5—19. <https://doi.org/10.15407/uhj2023.01.005>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2023. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

ISSN 0130-5247. Український історичний журнал. 2023. № 1 (568)

річки Оскіл. Крім того, було здобуто кілька плацдармів на східному березі цієї річки, що сприяло успішному розвитку подальших наступальних дій. Звільнено важливі комунікаційні вузли — Балаклію, Куп'янськ, Ізюм, Вовчанськ, перерізано ключові маршрути постачання донецького угруповання ворога. Українські війська здобули багато трофейної техніки та озброєння, зокрема й у справному стані. Наведені у роботі результати є першим підсумком дослідження Слобожанської наступальної операції. Проведений аналіз дав змогу окреслити **перспективи подальших досліджень**, які полягають не лише у детальнішому вивченні боїв першого етапу Слобожанської наступальної операції, пошуку нових джерел і введення їх у науковий обіг, а й у вивченні подальшого ходу зазначеної операції (після 12 вересня 2022 р.).

Ключові слова: збройна агресія Російської Федерації проти України, стратегічне планування, оперативне мистецтво, тактичні рішення, Слобожанська наступальна операція.

Нинішня російсько-українська війна стала безпрецедентним явищем у воєнній історії останніх десятиліть. Уперше з часів Другої світової війни в Європі розгорнулись повномасштабні бойові дії із залученням значної кількості військ і використанням усіх видів конвенційної зброї. Завдяки скоординованим діям Сил оборони України, героїчному опорі всього народу, а також підтримці зарубіжних союзників, вдалося досягти перелому в бойових діях. Сили оборони України наприкінці літа — восени 2022 р. реалізували низку наступальних операцій, визволивши значну частину окупованих територій. Однією з ключових за своїм розмахом і значенням стала Слобожанська наступальна операція. У дослідженні зосереджено увагу на її першому етапі, який тривав з 6 до 12 вересня 2022 р. і завершився звільненням території Харківської обл. на захід від р. Оскіл.

У вітчизняній історіографії Слобожанська наступальна операція ще не досліджена, тому виконана робота базується на публікаціях у засобах масової комунікації (ЗМК), а також офіційних зведеннях. Проте останні джерела характеризуються недостатньою повнотою, а публікації в ЗМК часто містять суперечливі дані, що вимагає ретельного критичного аналізу та зіставлення інформації. Серед досі опублікованих нечисленних праць, в яких розглядається Слобожанська наступальна операція, можна виокремити роботу польського аналітика Марціна Гавенди, який у загальних рисах висвітлює хід боїв на Харківщині у вересні — на початку жовтня 2022 р. [1, С. 42—44]. Також аналіз українського наступу в Харківській обл. посідає центральне місце в статті італійських дослідників П'єтро Батаччі і Андреа Моттола [2, С. 25—28], а Марцін Стрембський [3, С. 31] досить фрагментарно розглядає участь авіації в боях на Харківщині. Важливими джерелами інформації щодо зазначеної операції є звіти аналітичних центрів, зокрема щоденні доповіді Інституту вивчення війни (*Institute for the Study of War, ISW*). Також проаналізовано зведення Генерального штабу Збройних Сил України, хоча вони містять значно менше подробиць, а хід бойових дій відображають часто з певним запізненням. Однак саме ці зведення слугують офіційним підтвердженням дій Сил оборони України. Певну узагальнену інформацію стосовно ходу операції

наведено у «Военно-історичному описі російсько-української війни» за вересень 2022 р. [4, С. 82—86, 92—96]. Його укладачі спираються на відкриті джерела й матеріали ЗМК, а також використовують дослідження зарубіжних авторів, зокрема й М. Гавенди.

Варто сказати кілька слів про термінологію, яку використано у цій роботі. Насамперед, наступальна операція чи контрнаступальна? Офіційний «Словник військових термінів та скорочень», виданий Военно-науковим управлінням Генерального штабу ЗС України, дає таке визначення: «Наступальна (контрнаступальна) операція — сукупність узгоджених та взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем і часом одночасних або послідовних наступальних (контрнаступальних), оборонних бойових дій, ударів і маневру [...] які проводяться за єдиним замислом і планом під керівництвом командувача з метою розгрому угруповання військ (сил) противника, що обороняється, оволодіння важливими районами місцевості (рубежами, об'єктами) та створення сприятливих умов для подальших дій» [5, С. 17]. Водночас у словнику термінів та скорочень Міністерства оборони США подано конкретніше визначення контрнаступу [6, С. 132]: «Контрнаступ — це широкомасштабний наступ, здійснений силами оборони з метою перехоплення ініціативи в атакуючої сторони» (переклад з англ. мій — *A. X.*). У радянській військовій термінології використовується схоже визначення: «Контрнаступ, особливий вид наступу, в який переходять війська, що обороняються, під час або після відбиття наступу противника» [7, С. 318] (переклад з рос. мій — *A. X.*). Беручи до уваги ці визначення, вважаємо, що Слобожанську операцію слід називати саме наступальною, а не контрнаступальною, оскільки на момент її початку російські війська на Слобожанщині вже втратили ініціативу після виграної Силами оборони України битви за Харків, і не вели наступальних дій, перебуваючи в обороні. Ця операція є досить тривалою. Водночас можна достатньо чітко виокремити її перший етап, від 6 до 12 вересня, який полягав у звільненні Балаклії, Ізюма, Вовчанська, Куп'янська з виходом на рубіж р. Оскіл. Цей етап називають Балаклійською операцією [8], або ж Балаклійсько-Куп'янською офензивою [9]. Таким чином, на нашу думку, для позначення бойових дій на Харківщині у цей період можна використовувати термін «перший етап Слобожанської наступальної операції» або «Балаклійсько-Куп'янська наступальна операція».

Передумови проведення операції

Бої на території Харківщини розгорілися з перших годин російського повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. Військово-політичне керівництво країни-агресора розглядало Харків як одну з ключових цілей вторгнення — велике промислове місто зі значною часткою російськомовного населення (до того ж розташоване майже впритул до кордону з РФ) видавалося чудовим кандидатом на «столицю» ще однієї «народної республіки». Однак завдяки

опору Сил оборони України та населення реалізувати цей план не вдалось. У третій декаді квітня українські війська почали наступ, повільно, але систематично витісняючи ворога на північ, до російсько-українського кордону [10, С. 10—11]. У середині червня 2022 р. лінію фронту на Харківщині було стабілізовано. Проте під контролем окупантів залишалася значна частина Харківської обл., зокрема й важливі транспортні вузли — Куп'янськ та Ізюм, але безпосередньої загрози захоплення саме Харкова вже не було, хоча місто продовжувало потерпати від хаотичних російських обстрілів.

Станом на початок вересня 2022 р. фронт на Харківщині проходив приблизно від населеного пункту Уди до Тернової дугою у південно-східному напрямку (на певній відстані від державного кордону України), опускаючись майже точно на південь аж до Ізюма і межі з Донецькою обл. (з виступом на рівні Куп'янська) [11]. Місцевість — лісостепова, а на сході й півдні області — степова, рельєф — хвиляста рівнина з легким нахилом у південно-західному та південно-східному напрямках [12, С. 10]. Територія, де відбувались зазначені бойові дії, характеризується невеликою площею лісів і наявністю водних перепон, зокрема річок Сіверський Донець і Оскіл (з Червонооскільським водосховищем), які протікають з півночі на південь і утворюють зручний рубіж для організації оборони.

Східна Харківщина була одним із найочевидніших районів прогнозованого українського наступу в осінній кампанії (поряд з правобережною Херсонщиною). Разом з визволенням окупованої території, додатковим аргументом на користь організації наступальної операції на Харківщині була можливість серйозно порушити логістику окупантів, перерізавши магістральний залізничний хід Валуйки — Куп'янськ, який є двоколіійною електрифікованою магістраллю зі значною пропускнуною спроможністю і добре обладнаним потужним депо Куп'янськ [13]. Контроль над ходом Валуйки — Куп'янськ (з урахуванням його продовження на Лиман, Горлівку та Іловайськ) давав росіянам змогу найкоротшим шляхом доправляти свої війська на Донбас, а у разі потреби здійснювати маневр сил між різними ділянками фронту. Менше значення має лінія Куп'янськ — Вовчанськ (з продовженням на Белгород), оскільки вона одноколіійна й неелектрифікована [14]. Повернення цих транспортних ліній разом з вузловою станцією Куп'янськ під український контроль суттєво ускладнило російському командуванню вирішення логістичних завдань і створило передумови для подальшого визволення окупованих територій.

Аналізуючи підготовку української сторони до Слобожанської наступальної операції, виокремимо досить організовану й ефективну кампанію з дезінформації противника. Ще 11 липня 2022 р. міністр оборони Олексій Резніков повідомив засоби масової інформації про наказ президента України «повернути окуповані райони на узбережжі Чорного моря, важливі для української економіки» [15]. Він підкреслив, що задля виконання цієї вказівки було звернення до партнерів щодо отримання сучасної зброї. Характерно, що західні аналітики одразу ж звернули увагу на демонстративний характер цього ого-

лошення — «якщо Росія сприйме загрозу українського контрнаступу на півдні всерйоз, це може позначитися на діях російських сил на сході України та відволікти від подальшого активного просування на цьому напрямку» [16]. Однак головний адресат інформації — російське військово-політичне керівництво — сприйняло ці заяви цілком серйозно. Додатковим аргументом на користь того, що Сили оборони України готують великомасштабний наступ саме на півдні, стали атаки ворожих позицій на Херсонщині, які почалися 30 серпня (на додачу до систематичних ударів по лініях постачання, яких завдавали українські війська з кінця травня). Зреагувавши на цю загрозу, росіяни почали перекидання на Херсонський напрямок деяких частин 1-ї гвардійської танкової армії (гв. ТА), які до цього діяли на Харківщині. Зокрема, це стосувалося 147-го самохідно-артилерійського полку 2-ї мотострілецької дивізії (МСД) [17]. Основні сили цієї армії залишались на Слобожанщині в районі Ізюма. Це були батальйонні тактичні групи (БТГр) зі складу 2-ї МСД, 4-ї і 47-ї танкових дивізій (ТД), 27-ї окремої мотострілецької бригади (ОМСБр), посилені артилерією 288-ї артилерійської бригади та іншими підрозділами. Однак ці БТГр значною мірою були знекровлені (часто чисельність таких груп фактично не перевищувала роти), з низьким морально-психологічним станом особового складу й значною часткою несправної техніки [1, С. 42]. Таким же був стан з'єднань 20-ї загальновійськової армії (ЗВА) — 3-ї і 144-ї МСД. Перекинуті на посилення підрозділи 2-го армійського корпусу (АК) відзначалися ще нижчим бойовим духом, оскільки були укомплектовані силоміць мобілізованими резервістами з окупованих районів Луганської області [18]. Серед цих військовослужбовців доходило до відкритих бунтів з вимогами «відпустити додому» та звинуваченням командирів у мародерстві [19]. Крім того, на передові позиції в низці районів було висунуто підрозділи Росгвардії, які не були призначені для бойових дій проти регулярних військ і практично не мали важкого озброєння. За влучним висловом М. Стрембського, наслідком української дезінформаційної кампанії стало посилення російської оборони на Херсонщині шляхом «дренажу» живої сили і техніки з інших ділянок фронту (зокрема й з Харківщини) [3, С. 31].

Таким чином, на Слобожанщині на початку вересня 2022 р. склалися сприятливі умови для реалізації українськими військами наступальної операції. За оцінками П. Батаччі та А. Моттола [2, С. 26], її завданнями мали стати: 1) зниження російської загрози для Харкова; 2) створення загрози для російських військ у районі населених пунктів Лиман, Ямпіль, що, своєю чергою, мало послабити тиск ворога на українські війська в районі Слов'янська і Краматорська; 3) забезпечення передумов для визволення північно-західної частини Луганської обл.; 4) деморалізаційний вплив на ворога; 5) подальша дезорганізація російського командування, змушеного вирішувати проблему оптимального використання недостатніх ресурсів.

Сили, виділені українським командуванням для участі в операції, включали 92-гу окрему механізовану бригаду (ОМБр), 25-ту окрему повітряно-десант-

ну бригаду (ОПДБр), 80-ту окрему десантно-штурмову бригаду (ОДШБр), батальйонні тактичні групи 14-ї ОМБр, 3-ї і 4-ї окремих танкових бригад (ОТБр) [2, С. 27]. Більшість цих частин були «старими», сформованими задовго до початку повномасштабного вторгнення, з досвідченим особовим складом. Виняток становили окремі танкові бригади, які належали до корпусу резерву, але й вони з весни 2022 р. набули значного бойового досвіду. Ці частини доповнювались БТГр 4-ї бригади оперативного призначення і 15-го окремого полку Національної гвардії України, а також низкою підрозділів спеціального призначення: тактичні групи Окремого центру спеціальних операцій «Схід» та Окремого центру спеціальних операцій «Захід», підрозділ «Кракен» Головного управління розвідки, 518-й батальйон «Дике поле» 1-ї окремої бригади спеціального призначення, Центру спеціальних операцій «А» Служби безпеки України [1, С. 44].

Характерною рисою Слобожанської наступальної операції стало широке застосування озброєння і військової техніки, переданої союзниками України. Зокрема, тут використовувались надані Польщею танки Т-72М1 і модернізовані Т-72М1R, гусеничні бронетранспортери (БТР) М113G4DK і М113AS4 (відповідно, з Данії й Австралії), французькі колісні БТР VAB, турецькі «Кірпи», а також модернізовані гусеничні транспортери МТ-ЛБ з бойовими модулями «Сердар» турецького виробництва. Мобільні рейдові групи поряд з автомобілями НММWV і пікапами різних типів, задіявали колісні броневтомобілі «Бушмастер» (австралійські) і «МаксПро» (американські), рідше — британські легкі гусеничні БТР «Спартан». Групи артилерійської підтримки використовували 155-мм самохідні артилерійські установки (САУ) «Краб» (польського виробництва), PzH 2000 (передані Німеччиною та Нідерландами) і M109A3GN (колишні норвезькі), а також реактивні системи залпового вогню (РСЗВ) M142 HIMARS і M270 MLRS [2, С. 42—43].

Хід операції

Першочерговою ціллю для наступу, який розпочався 6 вересня 2022 р., українське командування визначило місто Балаклію — важливий вузол комунікацій на півдні Харківської обл., розташований на лівому березі р. Сіверський Донець. Визволення його створило б сприятливі умови для розвитку наступу на Куп'янськ. Головний удар завдався північніше міста, в районі с. Вербівка. Українські війська відкинули противника на лівий (північний) берег річок Сіверський Донець і Середня Балаклійка і того ж дня увійшли до Вербівки. Росіяни почали перекидати сюди резерви, а їхні ЗМК, цитовані у звіті *ISW*, висловили побоювання, що проведена атака має на меті відрізати російські сили від Ізюма й укласти територію Луганської обл. [20]. До кінця дня 7 вересня українські війська просунулись углиб контрольованої противником території на 20 км і звільнили майже 400 км². Ситуація, описана у звіті *ISW* за 7 вересня, була такою: українські війська просувалися на південний схід

вздовж трас Е40 і Н26 у напрямку Ізюма та Куп'янська відповідно, а також на північний схід трасою Т2110 від Балаклії, Вербівки, Яковенькового, Волохового Яру (на перехресті шляхів Т2210 і Е40) і в напрямку Шевченкового (на перехресті Т2210 і Н26) [21]. Вимальовувалася картина оперативного оточення Балаклії з ворожими військами (переважно підрозділами Росгвардії), які перебували в цьому місті. Встановлення контролю над автошляхами Т2210, Е40 і Н26 створювало умови для подальшого просування на південь (до Ізюма) та на схід (до Куп'янська).

Вже в перші дні операції проявилася специфіка наступальних дій українських військ. У районі Балаклії, використовуючи вогневу перевагу та швидкість дій, українські танкові й механізовані підрозділи прорвали розтягнуту оборону противника, після чого в прорив були введені легкі мобільні групи. Учасник рейду, старший лейтенант 80-ї ОДШБр Максим Бугель, розповідає про ці події так: «Після того, як 6 вересня 25-та та 92-га бригади пробили коридор, ми пішли в рейд. За два дні ми пройшли понад 150 км в тилу противника. По маршруту висування робили засідки, знищуючи живу силу та техніку противника і на ранок 8 вересня вийшли до с. Сенькове. Після чого продовжили успішне виконання поставлених завдань» [22]. Командир 80-ї ОДШБр полковник Ігор Скибюк вказує, що перед бригадою поставили два завдання: основне — визволення м. Ізюм, і допоміжне — формування (спільно з іншими підрозділами) кільця оточення довкола ізюмського угруповання противника [23].

Характерно, що українські офіційні особи упродовж перших днів Слобожанського наступу утримувалися від повідомлень про успіхи. Тільки надвечір 8 вересня, під час брифінгу представників сил безпеки й оборони України, заступник начальника Головного оперативного управління Генерального штабу (ГШ) ЗСУ бригадний генерал Олексій Громов повідомив, що на Харківському напрямку українські війська вклинилися в оборону противника на глибину до 50 км. Звільнено понад 20 населених пунктів, в яких тривають стабілізаційні заходи. Характерно, що у своєму виступі О. Громов вказував, що дії ЗС України на Харківському напрямку відбуваються «в рамках проведення оборонної операції» [24]. Відповідна інформація з'явилась також у ранковому оперативному зведенні ГШ ЗС України від 9 вересня [25].

Фактично, вже 8 вересня відбувся перелом в ході бойових дій. Українські війська звільнили Балаклію, що офіційно підтвердив президент Володимир Зеленський [26]. 80-та ОДШБр просувалася в південно-східному напрямку до Ізюма, тоді як інші частини наступали в східному напрямку до Куп'янська. Українські війська наблизились на відстань 15 км до міста, завдяки чому могли обстрілювати з артилерії ворожі об'єкти в районі Куп'янська [27]. Керівник окупаційної адміністрації Харківської обл. закликав усіх мешканців окупованих районів евакуюватись до РФ [28]. Саму ж окупаційну адміністрацію області було перенесено з Куп'янська до Вовчанська (на півночі Харківщини, неподалік від кордону з РФ) [29].

Станом на 9 вересня склалася критична для росіян ситуація під Ізюмом. Тут російське угруповання було затиснуте між позиціями українських військ на заході й півдні та Червонооскільським водосховищем — на сході. Коли ж унаслідок наступу з району Балаклії українські підрозділи підійшли до Ізюма з півночі, вороже угруповання опинилося під загрозою оточення. Російське командування намагалося перекинути сюди резерви, використовуючи, зокрема, важкі транспортні вертольоти Мі-26 (крім особового складу вони перевозили й бронетехніку) [30]. Однак ці заходи мали, здебільшого, демонстративний характер, спрямований, на нашу думку, на заспокоєння російської громадськості — мовляв, командування робить усе можливе для порятунку гарнізонів Ізюма та Куп'янська. Реально ж росіяни не мали достатніх резервів у районі українського наступу. 9 вересня наші підрозділи вийшли до західного берега Червонооскільського водосховища поблизу села Сенькове (25 км південніше Куп'янська). Активізувалися наступальні дії в напрямку Вовчанська, куди українські війська просувались через Великий Бурлук (42 км на північний захід від Куп'янська). Водночас українські сили активізували атаки поблизу Лимана (південніше Ізюма, в Донецькій обл.) [31]. Тим самим українське командування намагалося не допустити перекидання підкріплень з цього району до Ізюма, що цілком вдалося. Для блокування пересування російських військ у ближньому тилу (зокрема, в районі Лимана) було застосовано дистанційне мінування протитанковими мінами АТ-2 за допомогою РСЗВ MARS (німецького варіанту MLRS). Маневри українських військ полегшувалися продуманим інженерним забезпеченням із застосуванням усіх доступних засобів. Наприклад, для наведення переправи через р. Оскіл під Ізюмом використали трофейний важкий механізований міст ТММ-3М2, захоплений у противника за кілька тижнів до цього [1, С. 43].

За зведенням ГШ ЗС України, станом на 06:00 10 вересня було звільнено від окупантів понад 1000 км² території. На окремих напрямках підрозділи Сил оборони вклинилися в оборону противника на глибину до 50 км. Звільнено або взято під контроль понад 30 населених пунктів, які були тимчасово захоплені російськими окупантами у Харківській обл. [32]. Того ж дня підрозділи 92-ї ОМБр увійшли до Куп'янська, який перебував під окупацією з 27 лютого 2022 р., і підняли над містом український прапор [33].

Надвечір 10 вересня Міністерство оборони РФ оголосило про відведення своїх військ із районів Балаклії та Ізюма. Як звичайно чинять російські пропагандисти в таких випадках, це рішення було подано не як відступ, а як «перегрупування... для нарощування зусиль на Донецькому напрямку» [34]. З огляду на успішні наступальні дії українських військ рішення про відхід виявилось запізнілим і низка російських частин опинилась у скрутному становищі. Зокрема, підрозділи 3-ї МСД залишилися без шляхів забезпечення, а серед особового складу ширились панічні настрої [35]. Траплялися ситуації на кшталт відображеної у зведенні ГШ ЗС України станом на 18:00 11 вересня: «Близько 150 військовослужбовців збройних сил російської федерації виїхали колоною з

Борщової та Артемівки Харківської області на двох автобусах, одній вантажівці та на 19 викрадених легкових автомобілях» [36]. 12 вересня у ранковому зведенні ГШ ЗС України зазначалося, що «за минулу добу окупанти вивезли награбоване у місцевих жителів майно та транспортні засоби з населених пунктів Великий Бурлук та Дворічна Харківської області» [37]. Зрештою, твердження про організоване «перегрупування» суперечило величезній кількості трофеїв, здобутих українськими військами. За різними оцінками, з 6 до 12 вересня на Харківщині було захоплено від 100 до понад 300 одиниць бронетехніки (значна частина — у справному стані), не кажучи про інші трофеї. Особливо цінними здобутками стали контрбатарейний радар «Зоопарк-1М», захоплений в ідеальному стані, і повний комплект безпілотного літального апарата «Орлан-10» з наземною станцією управління й технічною документацією [38].

Цитовані аналітиками *ISW* російські джерела вже 10 вересня стверджували, що перекидання підкріплень у район українського наступу ведеться лише задля забезпечення відступу російського угруповання з-під Ізюма на лівий берег р. Оскіл. Ті ж джерела вказували, що наступ частин ЗС України в напрямку на Великий Бурлук полегшувався відсутністю у росіян суцільної лінії оборони [39]. Українські мобільні групи просочувалися в проміжках між ворожими опорними пунктами і гарнізони останніх змушені були відходити під загрозою оточення. 10 вересня українські війська визволили Великий Бурлук, а наступного дня — селище Козача Лопань, розташоване на півночі Харківщини, впритул до кордону з РФ [40]. Таким чином, Слобожанська наступальна операція поширилася не лише на південні та східні, а й на північні райони Харківської обл.

12 вересня командування Десантно-штурмових військ ЗС України повідомило, що «воїнами-десантниками підняті Державні Прапори в населених пунктах Кам'янка, Богородичне, Ізюм, Оскол та інші» [41]. Тут особливо важливим є згадування села Богородичне (на південний схід від Ізюма), адже знаходиться воно не у Харківській, а в Донецькій обл. Слобожанська наступальна операція продовжувала успішно розвиватися і 12 вересня було звільнено місто Святогірськ (теж у Донецькій обл.) [42].

Підсумки першого етапу операції

Можемо стверджувати, що перший етап Слобожанської наступальної операції завершився 12 вересня 2022 р. У результаті семиденних боїв українські війська звільнили всю окуповану частину Харківської обл. на захід від р. Оскіл. Крім того, було здобуто кілька плацдармів на східному березі цієї річки, що сприяло успішному розвитку наступальних дій. Було звільнено важливі комунікаційні вузли — Балаклія, Куп'янськ, Ізюм, Вовчанськ, перерізано ключові маршрути постачання донецького угруповання ворога.

П. Батаччі та А. Моттола виокремлюють такі основні чинники успіху українського наступу: 1) далекобійна артилерія; 2) дії мобільних рейдових груп; 3) дії авіації; 4) дії механізованих і танкових підрозділів; 5) протиповіт-

ряна «парасолька»; б) координація усіх дій [2, С. 27]. Назагал погоджуючись з такими висновками, все ж вважаємо за потрібне зробити деякі уточнення. Перш за все, це стосується дій авіації. Оцінити цей чинник досить складно, оскільки офіційні зведення Генерального штабу ЗС України містять інформацію лише про загальну кількість ударів по ворожих об'єктах, завданих авіацією в той чи інший день — без розподілу за напрямками. Тому вдаємося до аналізу непрямих даних. Показником інтенсивності бойових дій до певної міри можуть слугувати їхні втрати. М. Стрембський узагальнив інформацію щодо втрат української та російської авіації на підставі аналізу офіційних і неофіційних джерел. За російськими повідомленнями, окупанти з 6 до 12 вересня включно збили шість українських літаків (усі — на півдні, над Херсонською і Миколаївською областями) і один гелікоптер (над Донецькою обл.) [3, С. 32—33]. Українська сторона за цей період підтвердила втрату лише штурмовика Су-25, збитого ворожим винищувачем 7 вересня 2022 р. над Миколаївською обл. (пілот, майор Вадим Благовісний, загинув) [43]. Виходячи з цих даних, можна припустити, що активність української авіації на Слобожанському напрямку була незначною — інакше б у зведеннях російської сторони неминуче з'явилися б «збиті» українські літаки та гелікоптери. А ось твердження італійських дослідників про ефективність української протиповітряної оборони слід визнати цілком виправданим. Зокрема, 7 вересня, поблизу Волохова Яру розрахунок ПЗРК 92-ї ОМБр збив російський штурмовик Су-25СМ, що підтверджено знаходженням уламків цієї машини [44]. Того ж дня зенітники 80-ї ОДШБр збили ворожий ударний вертоліт Мі-24 (або Мі-35М) [3, С. 33].

Підсумовуючи, зазначимо, що перший етап Слобожанської наступальної операції був бездоганно спланований і проведений. Українське командування змогло ввести противника в оману щодо своїх намірів, змусивши його перекинути частину військ із Харківщини на Херсонщину. Сам наступ відбувався на взаємодії важких (танкових і механізованих) підрозділів з легкими моторизованими рейдовими групами за активної підтримки далекобійної артилерії та РСЗВ. Таке комбінування зусиль забезпечило українським військам можливість за короткий час досягти значних успіхів.

Підкреслимо, що наведені у роботі результати є лише першим підсумком дослідження Слобожанської наступальної операції. Пошук і введення в науковий обіг нових джерел, безперечно, сприятиме детальнішому висвітленню цього питання.

REFERENCES / СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Gawęda, M. Wojna rosyjsko-ukraińska cz. 7. *Wojsko i Technika*, 2022. 10: 38-47 [in Polish].
2. Batacchi, P., Mottola, A. Ucraina, Putin in difficoltà e lo spettro nucleare. *Rivista Italiana Difesa*, 2022. 11: 25-33 [in Italian].
3. Strembski, M. Wojna powietrzna nad Ukrainą 24 sierpnia — 23 września. *Lotnictwo*, 2022. 10: 30-35 [in Polish].

4. Voienno-istorychnyj opys rosijsko-ukrainskoi vijny (veresen 2022 r.) Kyiv, 2022 [in Ukrainian].
[Воєнно-історичний опис російсько-української війни (вересень 2022 р.). Київ, 2022. 169 с.].
5. Slovnyk vijskovykh terminiv ta skorochen (abreviatur) Kyiv, 2020 [in Ukrainian]. [Словник військових термінів та скорочень (аббревіатур). Київ, 2020].
6. Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms. *Joint Pub 1-02*. 2008. Washington, DC.
7. Kontrnastuplenie. Sovetskaya voennaya entsiklopediya. Moscow: Voienizdat, 1979 [in Russian].
[Контрнаступление. Советская военная энциклопедия. Т. 4. Москва, 1979].
8. Butusov, Yu. Balaklijskij proriv. 2022. URL: https://censor.net/ru/resonance/3366735/balaklyiskiy_proriv [in Ukrainian].
[Бутусов Ю. Балаклійський прорив. URL: https://censor.net/ru/resonance/3366735/balaklyiskiy_proriv (дата звернення: 10.12.2022)].
9. Perelom: ZSU zvilnyly bilshе polovyny teritorij, zahoplenyh RF pislya 24.02.2022. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/perelom-zsu-zvilnyly-bilshе-polovyny-terytorij-zahoplenyh-rf-pislya-24-02-2022/> [in Ukrainian].
[Перелом: ЗСУ звільнили більше половини територій, захоплених РФ після 24.02.2022). URL: <https://mil.in.ua/uk/news/perelom-zsu-zvilnyly-bilshе-polovyny-terytorij-zahoplenyh-rf-pislya-24-02-2022/> (дата звернення: 10.12.2022)].
10. Cielma, M. Bitwa o Donbas i upadek Mariupola. *Nowa Technika Wojskowa*. 2022, 5: 10-14 [in Polish].
11. Stepanenko, K., Hird, K., Howard, A., Clark, M. Russian Offensive Campaign Assessment, Sep. 5. URL: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-5> (дата звернення: 10.12.2022).
12. Sehida, K.Yu., Redin, V.I., Chaban, M.T. Neohrafiia Kharkiv's'koi oblasti. Kharkiv, 2012 [in Ukrainian].
[Сегіда К.Ю., Редін В.І., Чабань М.Т. Географія Харківської області. Харків, 2012].
13. Uchastok Курянск — Валуйки. URL: http://uzdlines.narod.ru/lines/line_kup1.htm [in Ukrainian].
[Участок Курянск — Валуйки. URL: http://uzdlines.narod.ru/lines/line_kup1.htm (дата звернення: 10.12.2022)].
14. Uchastok Курянск — Волчанск. URL: http://uzdlines.narod.ru/lines/line_kup4.htm [in Ukrainian].
[Участок Курянск — Волчанск. URL: http://uzdlines.narod.ru/lines/line_kup4.htm (дата звернення: 10.12.2022)].
15. Vienkina, K., Huba, R. Zelenskyj nakazav vidvoiuvaty pivden Ukrainy — Reznikov. 2022. URL: <https://www.dw.com/uk/zelenskyi-nakazav-vidvoiuvaty-pivden-ukrainy-reznikov/a-62432972> [in Ukrainian].
[Венкіна К., Губа Р. Зеленський наказав відвоювати південь України — Резніков. URL: <https://www.dw.com/uk/zelenskyi-nakazav-vidvoiuvaty-pivden-ukrainy-reznikov/a-62432972> (дата звернення: 10.12.2022)].
16. Drabok, M., Sotnykov, D. Analitkyu pro nakaz Zelenskoho povertuty pivden Ukrainy. 2022. URL: <https://www.dw.com/uk/bytva-voli-viiskovi-analitkyu-pro-nakaz-zelenskoho-povertuty-pivden-ukrainy/a-62487441> [in Ukrainian].
[Драбок М., Сотников Д. Аналітики про наказ Зеленського повернути південь України. URL: <https://www.dw.com/uk/bytva-voli-viiskovi-analitkyu-pro-nakaz-zelenskoho-povertuty-pivden-ukrainy/a-62487441> (дата звернення: 10.12.2022)].

17. Axe D. Russian Troops are Dashing around Ukraine Trying to Block Ukrainian Counterattacks. URL: <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2022/09/08/russian-troops-are-dashing-around-ukraine-trying-to-block-ukrainian-counterattacks/?sh=2d75ed4f1cbb>
18. Mobilizovani u "L/DNR" ne maiut bazhannia voivaty: boezdatnist pidrozdiliv duzhe nyzka URL: <https://suspile.media/285804-mobilizovani-u-ldnr-ne-maut-bazanna-vouvati-boezdatnist-pidrozdiliv-duze-nizka/> [in Ukrainian].
[Мобілізовані у «Л/ДНР» не мають бажання воювати: боездатність підрозділів дуже низька. URL: <https://suspile.media/285804-mobilizovani-u-ldnr-ne-maut-bazanna-vouvati-boezdatnist-pidrozdiliv-duze-nizka/> (дата звернення: 10.12.2022)].
19. "Furamy maino vyvozyly, novi avto kraly": mobilizovani z ORDLO vlashtuvaly bunt na Kharkivshchyni. URL: <https://tsn.ua/ato/furami-mayno-vivozili-novi-avto-krali-mobilizovani-z-ordlo-vlashtuvali-bunt-na-harkivschini-2153836.html> [in Ukrainian].
[«Фурами майно вивозили, нові авто крали»: мобілізовані з ОРДЛО влаштували бунт на Харківщині. URL: <https://tsn.ua/ato/furami-mayno-vivozili-novi-avto-krali-mobilizovani-z-ordlo-vlashtuvali-bunt-na-harkivschini-2153836.html> (дата звернення: 10.12.2022)].
20. Hird, K., Barros, G., Philipson, L., Kagan, F. W. Russian Offensive Campaign Assessment. Sep. 6. URL: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-6>
21. Hird, K., Mappes, K., Barros, G., Philipson, L., Clark, M. Russian Offensive Campaign Assessment. Sep. 7. URL: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-7>
22. Za dva dni lvivski desantnyky proishly ponad 150 kilometriv v tylu protyvnyka. URL: https://tvomisto.tv/news/za_dva_dni_lvivski_desantnyky_proyshly_ponad_150_kilometriv_v_tylu_protyvnyka_137170.html [in Ukrainian].
[За два дні львівські десантники пройшли понад 150 кілометрів в тилу противника. URL: https://tvomisto.tv/news/za_dva_dni_lvivski_desantnyky_proyshly_ponad_150_kilometriv_v_tylu_protyvnyka_137170.html (дата звернення: 10.12.2022)].
23. My budemo zvilniaty ridnu zemliu do ostannoho santymetra — Valerii Zaluzhnyi. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/12/01/my-budemo-zvilnyaty-ridnu-zemlyu-do-ostannogo-santymetra-valerij-zaluzhnyj/> [in Ukrainian].
[Ми будемо звільняти рідну землю до останнього сантиметра — Валерій Залужний. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/12/01/my-budemo-zvilnyaty-ridnu-zemlyu-do-ostannogo-santymetra-valerij-zaluzhnyj/> (дата звернення: 10.12.2022)].
24. Bryfinh predstavnykiv Syl bezpeky ta oborony Ukrainy. URL: https://www.youtube.com/watch?v=fOwJC_gXHVI&t=1054s [in Ukrainian].
[Брифінг представників Сил безпеки та оборони України. URL: https://www.youtube.com/watch?v=fOwJC_gXHVI&t=1054s (дата звернення: 10.12.2022)].
25. Operatyvna informatsiia stanom na 06.00 09.09.2022 shchodo rosiiskoho vtorhnennia. URL: https://www.zsu.gov.ua/new_page/631c34dad81eb05089d43bf3 [in Ukrainian].
[Оперативна інформація станом на 06.00 09.09.2022 щодо російського вторгнення. URL: https://www.zsu.gov.ua/new_page/631c34dad81eb05089d43bf3 (дата звернення: 10.12.2022)].
26. Zelenskiy ofitsiino pidtverdyy zvilnennia Balaklii na Kharkivshchyni vid rosiiskykh okupantiv. *Suspilne. Novyny*. URL: <https://suspile.media/279825-zelenskij-oficijno-pidtverdyy-zvilnennia-balaklii-na-harkivshchyni-vid-rosiiskykh-okupantiv/> [in Ukrainian].
[Зеленський офіційно підтвердив звільнення Балаклії на Харківщині від російських окупантів. *Суспільне. Новини*. URL: <https://suspile.media/279825-zelenskij-oficijno-pidtverdyy-zvilnennia-balaklii-na-harkivshchyni-vid-rosiiskykh-okupantiv/> (дата звернення: 10.12.2022)].

27. Stepanenko, K., Mappes, G., Barros, G., Philipson, L., Clark, M. Russian Offensive Campaign Assessment. Sep. 8. URL: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-8>
28. Okupanty vzhe radiat "evakuivuvatsia" meshkantsiam usiei zakhoplenoi chastyny Kharkivshchyny. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/09/10/7366932/> [in Ukrainian]. [Окупанти вже радять «евакууватися» мешканцям усієї захопленої частини Харківщини. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/09/10/7366932/> (дата звернення: 10.12.2022)].
29. Okupanty vtekly z Kupianska ta oholosyly pro perenesennia "stolytsi" zakhoplenoi Kharkivshchyny do Vovchanska. URL: <https://war.obozrevatel.com/ukr/okupanti-vtekli-z-kupianska-ta-ogolosili-pro-perenesennya-stolitsi-zahoplenoi-harkivschini-do-vovchanska.htm> [in Ukrainian]. [Окупанти втекли з Куп'янська та оголосили про перенесення «столиці» захопленої Харківщини до Вовчанська. URL: <https://war.obozrevatel.com/ukr/okupanti-vtekli-z-kupianska-ta-ogolosili-pro-perenesennya-stolitsi-zahoplenoi-harkivschini-do-vovchanska.htm> (дата звернення: 10.12.2022)].
30. Kupiansk, Izium, Balakliia. Yak nastupaiut ZSU na Kharkivshchyni i chy bude velykyi kotel. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62860946> [in Ukrainian]. [Куп'янськ, Ізюм, Балаклія. Як наступають ЗСУ на Харківщині і чи буде великий котел. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62860946> (дата звернення: 10.12.2022)].
31. Stepanenko, K., Mappes, G., Barros, G., Philipson, L., Clark, M. Russian Offensive Campaign Assessment. Sep. 9. URL: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-9>
32. Operatyvna informatsiia stanom na 06.00 10.09.2022 shchodo rosiiskoho vtorhnennia. URL: https://www.zsu.gov.ua/new_page/631c359ed81eb05089d43c5e [in Ukrainian]. [Оперативна інформація станом на 06.00 10.09.2022 щодо російського вторгнення. URL: https://www.zsu.gov.ua/new_page/631c359ed81eb05089d43c5e (дата звернення: 10.12.2022)].
33. ZSU zaishly do Kupianska Kharkivskoi oblasti, nad mistom — ukrainski prapory. URL: <https://suspilne.media/280311-zsu-zajslu-do-kupianska-harkivskoi-oblasti-nad-mistom-ukrainski-prapory/> [in Ukrainian]. [ЗСУ зайшли до Куп'янська Харківської області, над містом — українські прапори. URL: <https://suspilne.media/280311-zsu-zajslu-do-kupianska-harkivskoi-oblasti-nad-mistom-ukrainski-prapory/> (дата звернення: 10.12.2022)].
34. Dlya dostizheniya zayavlennyih tseley spetsialnoy voennoy operatsii po osvobozhdeniyu Donbassa prinyato reshenie peregruppirovat rossiyskie voyska, nahodyaschiesya v rayonah Balaklei i Izyuma dlya naraschivaniya usilii na Donetskom napravlenii. URL: https://t.me/mod_russia/19719;%C2%A0https://t.me/mod_russia/19720;%C2%A0https://t.me/miroshnik_r/8650 [in Russian]. [Для достижения заявленных целей специальной военной операции по освобождению Донбасса принято решение перегруппировать российские войска, находящиеся в районах Балаклеи и Изюма для наращивания усилий на Донецком направлении. URL: https://t.me/mod_russia/19719;%C2%A0https://t.me/mod_russia/19720;%C2%A0https://t.me/miroshnik_r/8650 (дата звернення: 10.12.2022)].
35. Operatyvna informatsiia stanom na 06.00 11.09.2022 shchodo rosiiskoho vtorhnennia. URL: https://www.zsu.gov.ua/new_page/631e1983d81eb05089d4b737 [in Ukrainian]. [Оперативна інформація станом на 06.00 11.09.2022 щодо російського вторгнення. URL: https://www.zsu.gov.ua/new_page/631e1983d81eb05089d4b737 (дата звернення: 10.12.2022)].

36. Operatyvna informatsiia stanom na 18.00 11.09.2022 shchodo rosiiskoho vtorhnnennia. URL: https://www.zsu.gov.ua/new_page/631e19d8d81eb05089d4b766 [in Ukrainian]. [Оперативна інформація станом на 18.00 11.09.2022 щодо російського вторгнення. URL: https://www.zsu.gov.ua/new_page/631e19d8d81eb05089d4b766 (дата звернення: 10.12.2022)].
37. Operatyvna informatsiia stanom na 06.00 12.09.2022 shchodo rosiiskoho vtorhnnennia. URL: https://www.zsu.gov.ua/new_page/631eec45d81eb05089d4e621 [in Ukrainian]. [Оперативна інформація станом на 06.00 12.09.2022 щодо російського вторгнення. URL: https://www.zsu.gov.ua/new_page/631eec45d81eb05089d4e621 (дата звернення: 10.12.2022)].
38. Naitsinnishi trofei ZSU na Kharkivshchyni: chomu odyн “Zoopark” ta “Orlan-10” tsinnishi za tankovu rotu. URL: https://defence-ua.com/weapon_and_tech/najtsinnishi_trofeji_zsu_na_harkivshchyni_chomu_odin_zoopark_ta_orlan_10_tsinnishi_za_tankovu_rotu-8910.html [in Ukrainian]. [Найцінніші трофеї ЗСУ на Харківщині: чому один «Зоопарк» та «Орлан-10» цінніші за танкову роту. URL: https://defence-ua.com/weapon_and_tech/najtsinnishi_trofeji_zsu_na_harkivshchyni_chomu_odin_zoopark_ta_orlan_10_tsinnishi_za_tankovu_rotu-8910.html (дата звернення: 10.12.2022)].
39. Stepanenko, K., Mappes, G., Barros, G., Howard, A., Clark, M. Russian Offensive Campaign Assessment, Sep. 10. URL: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-10>
40. “Kozacha Lopan na Kharkivshchyni — pid kontrolem ZSU” — holova hromady. URL: <https://suspilne.media/280628-kozaca-lopan-na-harkivshchyni-pid-kontrolem-zsu-golova-gromady/> [in Ukrainian]. «Козача Лопань на Харківщині — під контролем ЗСУ» — голова громади. URL: <https://suspilne.media/280628-kozaca-lopan-na-harkivshchyni-pid-kontrolem-zsu-golova-gromady/> (дата звернення: 10.12.2022).
41. V rezultati uspishnoho kontrnastupu pidrozdiliv Zbroinykh Syl ta inshykh skladovykh syl oborony Derzhavy na Kharkivskomu napriamku... URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=492530292327279&ref=sharing> [in Ukrainian]. [В результаті успішного контрнаступу підрозділів Збройних Сил та інших складових сил оборони Держави на Харківському напрямку... URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=492530292327279&ref=sharing> (дата звернення: 10.12.2022)].
42. U Natshvardii pidtverdyly zvilnennia Sviatohirska. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3570062-u-nacgvardii-pidtverdili-zvilnennia-svatogirska.html> [in Ukrainian]. [У Нацгвардії підтвердили звільнення Святогірська. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3570062-u-nacgvardii-pidtverdili-zvilnennia-svatogirska.html> (дата звернення: 10.12.2022)].
43. Zahybli u viini Rosii proty Ukrainy. URL: <https://www.victims.memorial/people/vadim-blagovisniy> [in Ukrainian]. [Загиблі у війні Росії проти України. URL: <https://www.victims.memorial/people/vadim-blagovisniy> (дата звернення: 10.12.2022)].
44. Na Kharkivshchyni znayshly ulamky zbytoho Su-25 PKS Rosii. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/na-harkivshchyni-znayshly-ulamky-zbytogo-su-25-pks-rosiyi/> [in Ukrainian]. [На Харківщині знайшли уламки збитого Су-25 ПКС Росії. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/na-harkivshchyni-znayshly-ulamky-zbytogo-su-25-pks-rosiyi/> (дата звернення: 10.12.2022)].

Received / Надійшла 18.01.2023

Andrij KHARUK

Doctor of Historical Sciences (Dr. Hab. in History), Professor,

Professor of Department of the Humanitarian Studies

Hetman Petro Sahaydachny National Army Academy (Lviv, Ukraine)

andrij.kharuk@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3459-1657>

SLOBOZHAN OFFENSIVE OPERATION:
PREREQUISITES AND THE FIRST STAGE
(September, 6—12, 2022)

The purpose of the article is to reproduce the course of events of the first stage of the Slobozhan offensive operation of Ukrainian troops, which lasted from September 6 to 12, 2022. The novelty of the article is that this operation has not yet been studied in domestic historiography. The research methodology is based on the involvement of a wide range of official and unofficial sources, the application of the problem-chronological and the method of analysis and synthesis. Main results. The initial Slobozhan offensive operation was preceded by a campaign to disinformation the enemy about the plans of the Ukrainian command, as a result of which the Russians transferred part of their troops from the Kharkiv region to the Kherson region. This created favorable conditions for the offensive, which began on September 6, 2022 in the Balaklia area. The offensive was based on the interaction of heavy (tank and mechanized) units with light motorized raid groups with the active support of long-range artillery and multiple launch rocket systems. After the breakthrough of enemy defense by tank and mechanized units, mobile raiding groups developed success. This combination of efforts allowed the Ukrainian troops to achieve significant success in a short time. By September 12, 2022, Ukrainian troops liberated the entire occupied part of the Kharkiv region west of the Oskil River. In addition, several bridgeheads were captured on the eastern bank of this river, which contributed to the successful development of offensive actions. The important communication hubs of Balaklia, Kupyansk, Izyum and Vovchansk were liberated, and the key supply routes of the enemy's Donetsk group were cut. Ukrainian troops captured a lot of trophy equipment and weapons, including some in good condition. The results presented in our work are only the first summary of the study of the Slobozhan offensive operation. The conducted analysis made it possible to outline the prospects for further research, which consists not only of a more detailed study of the battles of the first stage of the Slobozhan offensive operation, connected with the search for new sources and their introduction into scientific circulation but also in the study of the further stages of this operation (after September 12, 2022).

Keywords: *armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, strategic planning, operational art, tactical decisions, Slobozhan offensive operation.*